

كالفامی رۆشنیری ... به هزاد چهوتزی

به بیچهوانه‌ی هوشیاری، کالفامی رۆشنیری درکنه کردنیکی ئەقلانییه، وابسته‌گییته‌ی به نه‌رینگه‌راییی، ترس له گۆران له نوێگه‌رییته‌ی، ئەمه‌ش له‌سه‌ر ئاستی تاك وگروپ ره‌نگه‌داته‌وه، له هه‌مانکاتدا له بازنه‌ بچووکه‌کانه‌وه تاكو ده‌گاته‌ دوا بازنه‌کانی بوونی کۆمه‌لگه‌ی مرۆیی ئاماده‌یی خۆی هه‌یه ئاماده‌بیه‌ک تا سه‌ر مۆخ رۆده‌چیی هه‌ر به‌ مه‌رگی ناوه‌خته‌ ده‌چیی.

کولتوری رۆشنیری کولتوریکی فره‌ ده‌وله‌مه‌نده‌ له هه‌ره‌گرنگترین کۆله‌گه‌کانی بونیاتنانی هزری مه‌عریفی رۆشنگه‌ره، وێرای ره‌وته‌ فیکریه‌ هاوچه‌رخه‌کان و میتۆده

ئەقلانیه‌ ره‌خنه‌گره‌کان، به‌ پشت به‌ستن به‌ فیرگه‌ میژوویییه‌ فه‌لسه‌فیه‌کان، به‌لام پێوه‌ریکی گرنگ له‌و پێوه‌ره‌ هزریانه‌ی پیشکه‌وتنی فه‌لسه‌فیه‌یه‌مه‌عریفه‌ی به‌شه‌ری له‌ خودی پرۆسه‌هزریو ئه‌قلمه‌ندانه‌که‌دایه، له‌و وه‌رچه‌رخانه‌ی هزرقانان دایانه‌یناوه‌دایده‌هینن، له‌ بیره‌که‌وریازی فیکری ئه‌وتۆ، که‌ شکۆفه‌ی بونیاتیکی نوێ به‌ هه‌موو مانایه‌که‌وه‌ تیاپه‌ چه‌که‌ره‌ده‌کات، بونیاتی تازه‌وجودا له‌ رابردوو.

له‌و سونگه‌یه‌وه‌ کاروه‌رکی رۆشنیری وه‌ک پێوه‌ریکی کولتوری، که‌ کار بو بونیاتنانی پرۆژه‌یه‌کی مه‌عریفی ئاینده‌یی ده‌کات، خۆی له‌ میتۆدیکی ره‌خنه‌یی ناباو وه‌له‌سه‌نگینه‌رانه‌ ده‌بینیته‌وه، واته‌ تا ئه‌و کولتوره‌ خۆی له‌ دابونه‌ریته‌ ساووته‌قلیدییه‌کان رزگارنه‌کات ئه‌و ناتوانی ببی به‌ هه‌لگری ئالای ریفۆرمخوازانه‌ی ئه‌وتۆ، که‌ دواپی ریبازه‌ ئه‌قلانیه‌که‌ش به‌ گژ تابووته‌له‌به‌ندو قه‌ده‌خه‌کراوان ببیته‌وه‌و ته‌له‌زمی شو‌رشییکی تازه‌ هه‌لبکات. به‌م پێیه‌ هه‌نگاو به‌ هه‌نگاو کار له‌سه‌ر ئه‌و پرۆژه‌یه‌ ده‌کری، به‌لام به‌بئ گومان ئه‌مه‌ مانای ئه‌وه‌ نییه‌ بیخه‌ینه‌ قالبیکی دوگمایانه‌ یا وه‌ک پره‌نسیپیکی فه‌لسه‌فیه‌ی گه‌شه‌کردن سه‌یری بکه‌ین، ته‌نانه‌ت له‌و پره‌نسیپانه‌ش (پاز) هه‌یه، واته‌ هه‌نگاویک له‌ رووی چۆنیه‌تیه‌وه، که‌ به‌قده‌ سه‌ت هه‌نگاو بیته‌ به‌به‌راورد له‌گه‌ڵ پرسگه‌لیکی دیکه‌ له‌ کاتشوینیکی دیکه‌دا، به‌لام ئه‌مه‌یان یه‌ک زه‌خیره‌ی هزری و رۆشنیری گه‌ره‌که، هه‌ر له‌ بونیاته‌ فیکریه‌ کولتوریه‌که‌ تاكو ده‌گاته‌ هۆشیاری تاکه‌که‌س ئه‌مه‌ش له‌ ئاست وپه‌یه‌کی ئه‌وتۆ دابی وه‌ک رۆشنیری باله‌. ئه‌ومه‌عریفه‌یه‌ له‌سه‌ر رابردووییه‌کی ویل و یادگه‌یه‌کی وێرانتر بینا ناکری، چۆن ده‌کری پشت به‌و کولتوره‌ بیه‌ستنی، که‌ پراوپره‌ له‌ هه‌له‌ی خه‌تابار، له‌ ره‌نگدانه‌وه‌ی شکست و به‌زین له‌ رووی سیاسی و خۆکوشتن له‌ رووی کۆمه‌لایه‌تیه‌وه‌ و نامۆیی فره‌ره‌نگی له‌ رووی سایکۆلۆجیه‌وه، قه‌یناکا ستراکتۆری رۆشنیری و کولتوری له‌ قوربانیه‌ به‌رچاوه‌کانی میژووه‌که‌بووه، ئه‌ی ئه‌هلی رۆشنگه‌رییته‌ی و بیناکردنی هزر، واپیده‌چیی لاواز بووبیته‌ تا ئه‌و راده‌یه‌ی فه‌له‌ج وشیی و پینه‌گرتوو، ده‌ره‌نجامی ئامیته‌یه‌که‌ له‌ هه‌ولدان و پاشکۆیه‌تی و فریودان و په‌رتبوونیکی سه‌یروکوشنده‌ی ده‌ست نیوه‌نده‌ ده‌سترشویشتوووه‌کانی نیو کۆمه‌لگه‌ له‌ خشته‌بدراوه‌که‌.

ئهو نیوه‌ندانه‌ له‌وانه‌ش ده‌سه‌لات رۆل و کاریگه‌ری خۆی له‌ بواری به‌ رۆشنیریکردندا هه‌یه، به‌لام له‌سه‌ر بنه‌مای ئه‌و هه‌قیقه‌ته‌ی وه‌ک خۆی ده‌بینی و کاری بو ده‌کات وه‌ک واقیعیکی گونجاوه‌ به‌ گوێره‌ی خواست و مه‌به‌سته‌کانی خۆی، ئیدی له‌وه‌ به‌ده‌ربوونی ئاسته‌مه، چونکه‌ هه‌میشه‌ وه‌رچه‌رخان و گۆران به‌ سوودوکه‌لکی ئه‌و ته‌واو نابن زۆریش به‌ حیرس و حسابه‌وه‌ هه‌نگاو ده‌نی، لی‌ره‌دا ته‌نیا ده‌رفه‌تی

میتۆدیکی هه‌سنگه‌راییی باڵ ده‌كیشی، له‌ یه‌كه‌م خا‌نه‌ی كۆمه‌لایه‌تیه‌وه‌ كه‌ خێزانه‌ تاكو ده‌گاته‌ به‌رزترین لوتكه‌ی هه‌ره‌مه‌كه‌، له‌ ته‌كیشیا حورمه‌تی موقه‌ده‌ساته‌كان!

بونیاتانی رۆشن‌بیرییه‌کی ره‌خنه‌گرانه‌ی به‌پێزوبونیاتنه‌رانه‌، کاریکی هه‌نده‌ ساده‌و ساكارو خه‌ونی شه‌ووورۆژێك نییه‌ به‌قه‌د ئه‌وه‌ی شو‌رشییکی هه‌مه‌لایه‌نه‌ی هه‌زیانه‌یه‌، هه‌م ده‌سته‌بژێر لێی به‌رپرسیاره‌وه‌هه‌میش سیسته‌م، رۆنانه‌ی ئه‌و كۆلتوره‌ رۆشن‌بیرییه‌ش بنه‌مایه‌کی ئه‌كادیمی و زانستی پێده‌وێ هه‌ر له‌ ئه‌ركی تاکیکی هوشیار تا ده‌گاته‌ سینته‌رونیوه‌ندو‌او‌وده‌زگا‌وبنكه‌ومه‌ل‌به‌نده‌ ستراتیجی و تۆژینه‌وه‌یه‌یه‌كان، كه‌واته‌ چ به‌یداخیکی زانستی ئه‌كادیمیمان له‌ده‌سته‌ چ گه‌نجینه‌یه‌کی مه‌عریفی و ئه‌قلانی كه‌له‌كه‌بوو، چ میتۆدیکی ره‌خنه‌گرانه‌ چ ریبازیکی نویی بیركردنه‌وه‌ونیگه‌یشتن چ فی‌رگه‌یه‌کی مۆدرن بۆ به‌ رۆشن‌بیركردن و نویبونه‌وه‌، پال‌او‌گه‌یه‌کی سافكردن و رۆنكردنه‌وه‌. (هه‌یچ) به‌ده‌ست ده‌ردیکی كوشنده‌ی دێرزه‌مانه‌وه‌، تینه‌گه‌یشتن و كالفامی له‌ ئاست بونیاتنه‌وه‌ی كۆلتوریکی ره‌سه‌ن موتربه‌كراو به‌ هه‌زیی و رۆشن‌گه‌ریی هاوچه‌رخانه‌، ئه‌مه‌ش بانگه‌وازی كوشتنی واقیعیكه‌ به‌ تفه‌نگی (مه‌عقوول) بێگومان ما‌قوولیش له‌ ئه‌قلانییه‌ت به‌ده‌ر نییه‌.

2007\2\24